

SANAT/GRAFİK TASARIMETKİNLİKLERİNİN DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI EĞİTİMİNE KATKISININ İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE CONTRIBUTION OF ART/GRAPHIC DESIGN ACTIVITIES ON DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS EDUCATION

DOI:10.17755/esosder.69361

Levent MERCİN¹

Öz

Toplumlarda demokrasi ve insan hakları konusunda duyarlılık sağlamak, farkındalık oluşturmak veya var olan demokratik uygulamaları koruyabilmek için 'Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi' bir zorunluluktur. Bu eğitim, bireylerin kişisel gelişiminin ilk safhaları olması nedeniyle özellikle ilkokul ve ortaokulda oldukça önemlidir.

Bu araştırmada sanat/grafik tasarım etkinliklerinin demokrasi ve insan hakları eğitimine katkısı incelenmiştir. Bu kapsamda 10 farklı ülkeden 62 sanatçının sanat çalıştayında, demokrasi ve insan hakları konusunda yaptığı eserler, Türkiye'nin 7 bölgesi ile bu bölgelerde yer alan illerin demografik yapısına göre belirlenen 9 şehirde (Kütahya, Konya, Ankara, Samsun, Erzurum, Gaziantep, Mersin, Manisa ve İstanbul) sergilenmiştir. Bu kapsamda sergilerin açıldığı 9 şehirde, öğrencilerin 2013-2014 ile 2014-2015 Eğitim-öğretim yıllarına göre Demokrasi ve İnsan Hakları Dersini seçme oranları karşılaştırılmış; çalıştay ve sergilerin medyada görünürlük (haber olma) düzeyi incelenmiştir. Elde edilen verilere göre Demokrasi ve İnsan Hakları Dersinin seçilme oranları en düşük olan ilde %11,5 artar iken en yüksek ilde ise % 191 olmuştur. Çalıştay ve sergilerin görünürlüğünün ise önemli düzeyde arttığı belirlenmiştir. Sanat/grafik tasarım etkinliklerinin sosyal konularda farkındalık oluşturabildiği, insanların dikkatini çekebildiği; demokrasi ve insan hakları eğitim konusunda duyarlılık sağlayabildiği ve bununla ilgili konu veya derslere ilgiyi arttırabildiği için diğer ders ve toplumsal konularda da yararlanılabilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Grafik Tasarım, Demokrasi ve İnsan Hakları, Eğitim, Etkinlik.

Abstract

"Democracy and Human Rights Education" is an obligation to ensure sensitivity about democracy and human rights in societies, to form awareness or protecting existing democratic practices. This education is especially important in primary school and secondary school because they are the first phase of the personal evolution of individuals.

In this research, contribution of art/graphic activities on democracy and human rights education is examined. In this concept, in the art workshop, the works about democracy and human rights of the 62 artists from 10 different countries were exhibited in 9 cities (Kütahya, Konya, Ankara, Samsun, Erzurum, Gaziantep, Mersin, Manisa and İstanbul), which are determined according to the demographic structures in 7 regions of Turkey. In this concept, in the 9 cities where exhibitions are opened, Democracy and Human Rights Course in 2013-2014 and 2014-2015 academic years, selection ratios were compared; visibility (taking place in news) level of the workshop and exhibitions were also examined. According to the data obtained, while Democracy and Human Rights Course selection ratio increased 11,5% in the lowest selected city, it rose to %191 in the highest selected city. Art/graphic design activities can form awareness in social subjects, attract people; provide sensitivity about democracy and human rights and increase attention about subjects or related-lessons; therefore, it should be used in other courses or social topics.

Keywords: Arts, Graphic Design, Democracy and Human Rights, Educations, Activity.

¹Doç.Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü,
leventmercin@hotmail.com

Giriş

Demokrasi, en basit şekliyle “halkın, halk tarafından halk için yönetilmesi” olarak tanımlanabilir. İnsan hakları ise, temelde insanlık onurunu korumayı amaçlayan, insan olması nedeniyle herkesin sahip olduğu vazgeçilemez ve devredilemez birtakım evrensel ilkeleri içerir.

“Demokrasi, sözcük anlamıyla (demos, halk ve kratos, iktidar, erk, güç) halk iktidarı, yönetimi anlamına gelmektedir. İktidarın (gücün) halkta bulunduğu ve bu iktidarın halk tarafından doğrudan yada özgür bir seçim sistemi içinde seçilmiş temsilcileri aracılığıyla kullanıldığı halk tarafından yönetilmiştir” (Toraman ve Gözütok, 2014:956). Dolayısı ile aydınlanma felsefesinin öne çıkardığı; “Özgürlük”, “İlerleme” ve “İnsanın özü gereği bir değertaşıdığı” ilkeleri ışığında hazırlanan anayasalarda “İnsan Hakları” ve “Demokrasi” en fazla önemsenen kavramlar (Ulutaş, 2012:247) olmuştur.

“Demokrasi, sadece devletlerin oluşturduğu politik bir yapı ya da yönetim sistemi değil, aynı zamanda bir yaşam tarzıdır” (Kalaycı ve Hayırsever, 2012:1066). Bir ülkede demokrasinin işleyebilmesi için yönetim sisteminin demokratik olması yetmez, onu yürütecek insanların demokrasinin gerektirdiği bilgi, değer, tutum ve becerilerle donatılmış olması gerekir (TTKB, 2013:1). Demokratik bir toplumda vatandaş, sahip olduğu bilgi, beceri, değer ve tutumları eleştirel bir bakış açısıyla gözden geçiren, kararlarına ve eylemlerine bu eleştirel düşünme süzgecinden geçen doğru bilgilere dayalı olarak akıl yürütme sonucunda ulaşan, katılımcı, aktif ve özgür olmalıdır. Toplumda demokrasinin yerleşebilmesi ve gelişebilmesi, o toplumdaki insan davranışlarının örüntüsü olan kültürün demokratikleşmesini zorunlu kılmaktadır. Demokrasinin yerleşmesi ve gelişmesi, demokratik kültürün ailede, okulda, çevrede ve toplumda yaşanmasıyla mümkün olur. Aile, okul, çevre ve toplumda bu demokratik kültürün yerleşmesinde özellikle okul ve medya gibi kurumlar önemli bir yer tutmaktadır. Okullarda verilen demokrasi ve insan hakları eğitimi; “toplumda bireyleri, insan hak ve özgürlüklerini bilen, benimseyen, saygı duyan ve savunan “etkin yurttaşlar” haline getirmeyi amaçlamaktadır” (Güven ve Diğerleri, 2013:2).

“Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, yaşam standartlarını arttırmak, demokrasinin getirdiği olanaklardan ve insan haklarından daha fazla yararlanmak, demokrasinin değerlerini benimsemek ve yüceltmek, teknolojide ilerlemek ve buna benzer birçok alanda gelişmek için toplumlar eğitime ve eğitim kurumlarına büyük bir görev yüklemektedirler. Demokrasi ile yönetilen toplumlarda, vatandaşların demokrasiyi, insan hak ve özgürlüklerini benimsemesi ve bunları yaşam biçimi haline getirmesi ve sorumluluklarını yerine getirmesi için eğitilmesi gerekir. Bu nedenle, devletler vatandaşlarına, vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları eğitimi verir” (Toraman ve Gözütok, 2014:955).

Yukarıda ifade edilen gerekçeler dışında, çocukların kendi haklarını bir insan olarak bilme ve öğrenme hakkı da vardır. Bu yüzden “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme (ÇHS), çocukların insan hakları kavramı ile tanışmaları açısından paha biçilmez bir araçtır. ÇHS, çocuklara yönelik insan haklarını tanımlar. Dolayısıyla, çocuk haklarının öğrenilmesi ve uygulanması, çocukların, insan haklarının ne olduğunu anlamalarına, kendilerinin de hak sahipleri olduklarını kavramalarına ve bu hakları kendi özel koşullarına uyarlayarak yaşama geçirmelerine yardımcı olur” (Flowers, 2010:12). Bu bilgiyi yaşama geçirmenin en önemli göstergesi ise (UNESCO, 1998:40) çocukların insan hakları ile ilgili ihlallere karşı mücadele edebilmesidir.

Demokrasi ve insan hakları” birey ve toplumlar için en temel ve en yaygın hak olarak kabul edilir. Toplumlarda demokrasi ve insan hakları konusunda duyarlılık sağlamak, farkındalık oluşturmak ve korumak için ‘Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi’ bir

zorunluluktur. Bu eğitim, bireylerin kişisel gelişiminin ilk safhaları olması nedeniyle özellikle ilkököl ve ortaokulda oldukça önemlidir. Bu bakımdan, eğitim sistemleri aracılığıyla demokratik vatandaşlık ve insan hakları kavramlarına dair önceden edinilmiş bilgileri güçlendirmek ve öğretmek, Türkiye ve Dünya ülkelerinde hayati bir öneme sahiptir. Haklar ve sorumluluklar açısından farkındalık yaratmak ve eleştirel düşünmeyi geliştirmek ise sürekli bir desteği gerektirmektedir.

“Demokrasinin öğrenileceği en önemli mekânlar okullardır. Demokrasi her ne kadar öğrenilebilecek bir yaşam tarzı ise de, aynı zamanda salt öğrenme ile kazanılması güç olan bir değerler sistemidir. Bu da sadece okullarda demokrasi ve insan haklarına ilişkin dersler koymaksuretiyle olabilecek bir şey değildir” (Okutan, 2010:240). Bu hakların bilgi düzeyinde verilmesi ve verilen bu bilginin yaşama katılması için yeteri düzeyde çaba gösterilmesi gerekir. Bu çaba sadece devlet kurumları ve benzer yöntemlerle değil, farklı kurum ve kuruluşlar ile yöntemlerden yararlanılarak da verilmelidir. İşte “sanat/grafik tasarım etkinlikleri” bu noktada önem kazanmaktadır. Sanat/grafik tasarımın evrensel dili ve sınırları aşan özelliği bunun en temel göstergesidir. Özellikle sanat/tasarım etkinliklerin, insanlar, kamuoyu, medya ve sosyal iletişim ağlarındaki etki değeri yüksektir. Bu tür etkinlikler (sanat çalıştay, sergiler vb.) içeriğini oluşturan konu hakkında görünürlük açısından avantaj sağladığı gibi, hedef kitle arasında farkındalık oluşturmada ve etkinlikleri ziyaret edenler ile elektronik ortamda veya somut olarak katalog şeklinde incelendiğinde bireyin birçok duyu organına hitap eden eser/çalışma ile, öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve öğrenilenlerin akılda kalıcılığını arttırdığı söylenebilir. Nitekim bu konuda Mercin’in (2015:47) yaptığı bir araştırma, “Demokrasi Şöleni” konulu sanat çalıştay, farklılıklara rağmen dostluğu, bilgi alışverişini ve seviyeli tartışmayı sağlaması yanında gerçek demokrasinin nasıl olması gerektiğinin sorgulanmasına, insan haklarının anlaşılmasına ve hedef guruplar arasında farkındalık oluşturulmasına yardım ettiğini; çalıştayın uzantısı olan sergilerin devam ediyor olması, öngörülen hedeflerin yaygınlaştırılabilmesi adına sürdürülebilir olduğunu da göstermiştir. Sanat/Grafik Tasarım etkinliklerinin, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimine katkısını farklı boyutlarıyla öğrenebilmek ve elde edilen bulgulara göre öneriler geliştirmek bu araştırmanın gerekçesini oluşturmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Sanat/Grafik Tasarım Etkinliklerinin Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi’ne katkısını incelemektir.

Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır;

1. Sanat/Grafik Tasarım Etkinliklerinin (çalıştay ve sergiler) düzenlenmesinden sonra 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile 2014-2015 eğitim öğretim yılında seçmeli ders olarak öğretim programında yer alan “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi”nin seçilme oranları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Çalıştay ve Sergiler, DVİHE hakkında, medyadaki görünürlüğü arttırmış mıdır?

Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırmanın evreni, Türkiye’nin yedi bölgesi ve 81 ilini kapsamaktadır. Ancak evren Türkiye’nin tüm illeri olmakla beraber, araştırmada örneklem yoluna gidilmiş, çalıştay ve sergilerin düzenlendiği iller ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda seçilen iller ve sergi tarihleri şöyle olmuştur: Çalıştay 22-28 Nisan 2014 tarihleri arasında Antalya’da gerçekleştirilmiştir. Sergiler ise Ege Bölgesi’nden başlayarak öncelikle 30 Nisan 7 Mayıs 2014 tarihleri arasında Kütahya ve 8-14 Ekim tarihleri arasında Manisa’da, İç Anadolu Bölgesi’nde 9-16 Mayıs 2014 tarihleri arasında Konya’da ve 20-27 Mayıs 2014 tarihleri arasında

Ankara’da, Karadeniz Bölgesi’nde 30 Mayıs -6 Haziran 2014 tarihleri arasında Samsun’da, Doğu Anadolu Bölgesi’nde 10-17 Haziran 2014 tarihleri arasında Erzurum’da, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 22-28 Eylül 2014 tarihleri arasında Gaziantep’de, Akdeniz Bölgesi’nde 30 Eylül 06 Ekim 2014 tarihleri arasında Mersin’de ve Marmara Bölgesi’nde 17-24 Ekim 2014 tarihleri arasında İstanbul’da açılmıştır.

Sergi faaliyetlerinin gerçekleştirileceği iller coğrafi, demografik ve sosyo-ekonomik kriterler göz önünde bulundurularak seçilmiştir. Söz konusu kriterlerde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın illerde yürütmekte olduğu proje sayısı ve Türkiye’deki nüfusun coğrafi dağılımı da dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel yöntemlerden yararlanılmış, bu kapsamda sayısal verileri elde etmek için istatistiklerden yararlanılmıştır. Derse olan ilginin artıp artmadığını tespit etmek için 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile 2014-2015 eğitim öğretim yılında seçmeli ders olarak öğretim programında yer alan “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi”nin seçilme oranları MEB Bakanlığına bağlı sergilerin açıldığı illerdeki İl Milli Eğitim Müdürlükleri’nin resmi kayıtlarından alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

2013-2014 eğitim öğretim yılında Seçmeli Demokrasi ve İnsan Hakları Dersini seçen öğrenci sayısı ile 2014-2015 eğitim öğretim yılında dersi seçen öğrencilerin istatistiki sayıları karşılaştırılmıştır. Ayrıca bir yıl içerisinde basın ve yayın organları ile sosyal medyada yer alan görünürlük düzeyi incelenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Demokrasi ve Temel İlkeleri incelendiğinde genel kabul gören ilkelerin (Doğanay, 2014:14-16) yasalara uyma zorunluluğu, eşitlik, aktif katılım, seçim, çok partili sistem, çoğunluğun yönetimi, çoğulculuk, hesap verebilirlik, şeffaflık, anayasal güvence, güçler ayrılığı, laiklik ve sivil toplum” olduğu görülür. Bu ilkelerin yerleşmesinde demokratik kültürün okullarda yerleştirilebilmesi gerekir. Bunun için hak, özgürlük, hoşgörü gibi soyut ama doğrudan anlayış ve yaşantı ürünü olan kavramların işe koşulmasında belirlenen ilke süreç temelli, yaşantı ve eylem merkezli bir yaklaşım üzerine kurulmuştur. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için üç temel boyuttan bahsedilebilir. Birinci boyutta demokratik okul kültürünün felsefe, vizyon ve misyonunu belirleyerek paydaşlarda bilinç, tutum, değer ve davranış oluşturma adına geliştirilen doğrudan uygulamalar; ikinci boyutta ise demokratik, ilke, değer ve normların görünürlüğünü sağlayan, sanat eserleri, afişler ve el ilanları yer alır. Üçüncü ve son boyutta ise katılımcılık anlayışını geliştirici bir dizi kurul, komisyon ve çalışma gruplarının varlığından söz edilebilir. Bu üç boyut içerisinde yer alan ikinci boyut, bu araştırmaya konu olan “Uluslararası Karma Sergiler” zinciri ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısı ile araştırmanın hedef gruplarını oluşturan, Türkiye’deki eğitim alanındaki İl Milli Eğitim Müdürlükleri, okul aile birlikleri, eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, yazılı ve görsel basın-yayın organları ile projenin nihai faydalanıcıları olan ilkökul ve ortaokul öğrencileri, ebeveynler, öğretmenler ve sonra da Türkiye’de yaşayan vatandaşlar bu kapsamda düzenlenen etkinliklerden yararlanmışlardır. Bu kapsamda Demokratik toplumlarda kalıcı demokrasinin yerleşmesi için gösterilen çabalardan yola çıkılarak Türkiye’de hazırlanan uluslararası bir proje kapsamında “Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi”ni desteklemek amacıyla destek programları hazırlanması gereği duyulmuştur. Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi’nin yeterli düzeyde görünürlüğünün olmadığı, farkındalık sağlanmadığı ve materyal hazırlanmadığı gerekçelerinden hareketle, 15 Ağustos

2013 tarihinde “Demokrasi Şöleni” başlığı altında uluslararası bir proje hazırlanmış ve bu proje kapsamında “sanat çalıştay” gerçekleştirilmiştir. “Sanat Çalıştay”nda oluşturulan eser/çalışmalardan oluşturulan 11 “Uluslararası Karma Sergi”, Türkiye evrenini temsil edecek şekilde Türkiye’nin 7 bölge ve 9 şehrinde açılmıştır. Sergilerin ilki 30 Nisan 2014 tarihinde başlamış ve sonuncusu ise 24 Ekim 2014 tarihinde tamamlanmıştır. Proje ise 14 Aralık 2014 tarihinde sonlandırılmıştır.

Araştırmanın verileri ise gerekli yasal süreç ve yazışmalardan sonra 2015 tarihi itibarıyla elde edilebilmiştir. Araştırmanın verileri iki boyutta ele alınmıştır: Birinci boyutta Sanat/grafik tasarım sergilerinin “Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi”ni destekleme konusunda amacına ulaşmış olup ulaşmadığı, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile 2014-2015 eğitim-öğretim yılındaki seçmeli ders olarak öğretim programında yer alan “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi”nin öğrenciler tarafından seçilme oranları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, ikinci boyutta ise medyada yer alan görünürlük ve sosyal medyada bu etkinlikler hakkındaki beğenilme oranlarına bakılmıştır. Buna göre;

“2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile 2014-2015 eğitim-öğretim yılındaki seçmeli ders olarak öğretim programında yer alan “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi”nin öğrenciler tarafından seçilme oranları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin bulgular:

Tablo 1: 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile 2014-2015 eğitim öğretim yılında seçmeli ders olarak öğretim programında yer alan “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi”nin illere göre seçilme oranları

Sergilerin Açıldığı İller	2013-2014 Eğt.Öğrt. Yılı	2014-2015 Eğt.Öğrt. Yılı	% Artış
Kütahya	644	1874	191
Konya	9765	12198	25
Ankara	-	-	-
Samsun	4910	6355	29,50
Erzurum	3775	4480	18
Gaziantep	2305	4375	89,50
Mersin	11028	12594	11,41
Manisa	5954	7913	34
İstanbul	32632	49158	50,6

Tablo 1. incelendiğinde, 2013-2014 Eğitim Öğretim yılında Kütahya’da “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi”ni seçen öğrencilerin il bazında toplam sayısı 644 iken, bu oran 2014-2015 Eğitim Öğretim yılında 1874’e yükseldiği görülmektedir. Bu sayı Kütahya’da yaklaşık olarak %191 artış olduğunu, Konya’da ise bu oranın % 25 olduğunu, Samsun’da ise bu oranın % 29,50 olduğunu; Erzurum’da bu oranın % 18 olduğunu, Gaziantep’de ise bu oranın % 89,50 olduğunu, Mersin’de ise bu oranın % 11,41 olduğunu, Manisa’da bu oranın % 34 olduğunu ve İstanbul’da ise bu oranın % 50,6 olduğunu göstermektedir. Sergilerin açıldığı illere göre elde edilen veriler arasında sadece Ankara ilindeki istatistiki sayılara ulaşılamamıştır. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı ile defalarca görüşülmesine ve resmi yazı yazılmasına rağmen istenilen sonuç alınamamıştır. Bu yüzden bu

ildeki artış oranı tabloda gösterilememiştir. Ancak buna rağmen İç Anadolu Bölgesinde Konya ilindeki alınan sonuçlar, araştırmanın evrenine ulaşıldığını gösterdiği söylenebilir.

Tablo 1'e bakıldığında anlaşılacağı gibi Kütahya ile diğer iller arasındaki "Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi" Dersinin seçilme oranları arasında anlamlı bir fark vardır. Kütahya'da bu dersin seçilme oranının yüksek olması, bu sergilerin gerçekleştirilmesi için sanat çalıştayını düzenleyen, tüm sergi etkinliklerini planlayan ve yürüten proje ekibinin Dumlupınar Üniversitesi'nde görevli olmasından; gerçekleştirilen faaliyetlerin Kütahya yerel basınında sıkça yer almasından ve Kütahya'da açılan sergiye ilkökul ve ortaokullardan öğrenci ilgisinin yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca Tablo 1.e bakıldığında özellikle Kütahya ile Mersin ve Erzurum illeri arasındaki dersin seçilme oranları arasındaki farkın daha belirgin olduğu anlaşılmaktadır. Erzurum'daki artışın Kütahya'ya göre daha az olması, serginin açıldığı 10 Haziran 2014 tarihinin, okulların kapanmasına yakın bir tarih olduğu için öğrencilerin ilgilerinin sergiye değil de tatile yönelik olduğundan kaynaklandığı; Mersin'de az olmasının gerekçesi ise 30 Eylül 06 Ekim 2014 tarihleri arasında açılmış olan serginin bayram öncesine ve bayram tatiline rastlaması ve bu yüzden öğrencilerin ilgilerinin bayrama yönelik olmasından, dolayısı ile de sergiyi ziyaret eden öğrenci sayılarının düşük kalmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Elde edilen bu verilere göre gerçekleştirilen sergilerin "Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi"nin seçilmesine katkı sağlayan unsurlardan biri olduğu söylenebilir.

Çalıştay ve Sergilerin, DVİHE konusunun medyadaki görünürlüğü ile sosyal medyadaki beğenilme düzeyine olan etkisine ilişkin bulgular:

Araştırmanın başlangıcından sonraki 1 yıl içerisinde DVİHE'nin yazılı ve görsel basında görünürlüğü önemli ölçüde artış göstermiştir. Objektif doğrulanabilir başarı göstergeleri'ni ispatlaması bakımından Kütahya'daki basın-yayın organlarının 1 yıllık geriye dönük yayınları incelendiğinde anlaşılmıştır. Ayrıca Abbas Güçlü'nün Eğitim Ajansı (<http://www.egitimajansi.com/haber/demokrasi-soleni-uluslararası-karma-sergisinin-son-duragi-istanbul-odu-haberi-33894h.html>) internet sitesinde proje kapanış toplantısı paneli ve İstanbul'da gerçekleştirilen sergi haber olmuş, bu haber yaklaşık 42.742 kişi (27.12.2015) tarafından beğenilmiştir. Bu sayının her geçen daha da arttığı gözlemlenmiştir. Bu da araştırmada alt problem olarak belirtilen hedeflerin genel anlamda amacına ulaştığını, özellikle basın-yayın organlarında farkındalık oluşturma ve görünürlüğü sağlama bakımından dikkate değer sonuçlar alındığını göstermektedir. Bunu destekleyen bir başka bulgu ise, hem Türkiye'deki hem de yurtdışındaki önemli sanatçıları bir araya getiren Demokrasi Şöleni Sanat Çalıştay'ının, basın-yayın organları ile sosyal medyadaki özellikle de çalışmaya katılan sanatçı ve tasarımcıların takipçileri ve üniversite öğrencileri tarafından takip edildiği ve birçok basın yayın organında yer aldığı görülmüştür. Yayınlanan bu haberlerin günlük basılan gazeteler dışında sadece internet ortamında yayımlananlarını görmek için internetteki arama motorlarından *demokrasi şölenisanat çalıştay*, *demokrasi şöleni sergisi* gibi anahtar sözcükler girildiğinde anlaşılabilir. Sergiler ise DVİHE'nin kamuoyuna duyurulmasını sağladığı gibi öğrencilerin bizzat sergiye gelerek eserleri izlemeleriyle düşüncülerinin, sorgulamalarının ve eleştirel düşünebilmelerinin yolunu açtığı gözlemlenmiştir.

Araştırmada sergilerden sonra özgün sanat eserlerinden oluşturulan katalog/materyal, "Demokrasi ve İnsan Hakları Dersi" yardımcı ders kitabı olarak kullanılabilmesi için 1000 adet basılmış ve bu kitap başta Türkiye'deki tüm il milli eğitim müdürlükleri olmak üzere sergilerin açıldığı illerin ilçe milli eğitim müdürlüklerine, Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri ile Güzel Sanatlar Fakültelerine gönderilmiştir. Ayrıca bu kitabın elektronik biçimi eğitimcilerin kullanımı için Milli Eğitim Bakanlığı EBA (Elektronik Bilişim Ağı) yüklenmiştir (<http://www.eba.gov.tr/dergi/goster/1695>).

DVİHE üretilen eserler ve bu eserlerden oluşturulan katalog/materyalin, somut bir yayın olarak basılması ve dağıtılması, bu kitabın elektronik biçiminin EBA'na yüklenmesi, materyale kolay ulaşılabilir ve kalıcı olmasını sağlamış; ayrıca bilgi verme, farkındalık oluşturma ve görünürlük açısından sürdürülebilir bir faaliyet olmuştur. Bunların yanısıra DVİHE'ne yönelik ünlü sanatçıların ürettikleri eserlerden oluşan farkındalık artırıcı sergilerin açılmadan önce sergi davetiyeleri ve afişlerinin sergilerin açıldığı illerin kamu ve yerel yöneticileri ile sivil toplum kuruluşlarına; o ildeki tüm okullara gönderilmiş olması hedef kitlenin bu konudan haberdar olmasını ve DVİHE'nin görünürlüğünün bu yöntem ile de sağlanmasına imkan vermiştir.

Sonuç ve Öneriler

Sanat/grafik tasarım etkinliklerinin demokrasi ve insan hakları eğitimine katkısını inceleyen bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır

1. Araştırma kapsamında 10 farklı ülkeden 62 sanatçının gerçekleştirilen sanat çalıştay'ında, demokrasi ve insan hakları konusunda yaptığı eserler, Türkiye'nin 7 bölgesi ile bu bölgelerde yer alan illerin demografik yapısına göre belirlenen 9 şehirde (Kütahya, Konya, Ankara, Samsun, Erzurum, Gaziantep, Mersin, Manisa ve İstanbul) sergilenmiştir. Sergiler sayesinde hedef kitleden önemli sayıda insanın sergileri ziyaret etmesiyle DVİHE hakkında bilgi sahibi olmuşlardır.

2. DVİHE konusunda üretilen eserlerden oluşan sergilerin açıldığı 9 şehirde, öğrencilerin 2013-2014 ile 2014-2015 Eğitim-öğretim yıllarına göre Demokrasi ve İnsan Hakları Dersini seçme oranları karşılaştırılmıştır. Elde edilen verilere göre Demokrasi ve İnsan hakları Dersinin seçilme oranlarında en düşük olan il olan Mersin'de %11,5 artar iken en yüksek il olan Kütahya'da ise % 191 artış olmuştur.

3. Uluslararası Sanat Çalıştay ve Uluslararası sergi haberleri basın yayın organları ile sosyal medyada yer almış, bu sayede DVİHE'nin görünürlüğü sağlanmıştır.

4. Çalıştay ve sergilere katılan izleyicilerle ilgili gözlemlerden çalıştay ve sergilerin geniş bir kitle tarafından beğenildiği, sergilerin çok anlamlı ve öğretici olduğu, insanı düşünmeye, sorgulamaya ve dolayısı ile anlamaya teşvik ettiği görüşünde birleştikleri anlaşılmıştır.

Öneri

Sanat/grafik tasarımetkinliklerinin sosyal konularda farkındalık oluşturabildiği, insanların dikkatini çekebildiği; demokrasi ve insan hakları eğitim konusunda duyarlılık sağlayabildiği ve bununla ilgili konu veya derslere ilgiyi arttırabildiği için diğer ders ve toplumsal konularda bu tarz etkinliklerden yararlanılabilmelidir.

Kaynakça

- TTKB (2013).**Ortaöğretim Demokrasi ve İnsan Hakları Dersi Öğretim Programı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Doğanay, A; B. Toraman; İ. Acun; M. Ülger; A. Yıldız ve Y. Kanlı (2014). **Ortaöğretim Demokrasi ve İnsan Hakları Ders Kitabı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Flowers, N. (2010). **Pusulacak**. Çocuklar İçin İnsan Hakları Eğitimi Kılavuzu. Çev: Metin Çulhaoğlu. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları 293.
- Güven, M; B. Cam ve D. Sever 2013. *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Uygulamalarının ve Kazanımlarının Değerlendirilmesi*.**Elektronik Sosyal Bilimler**

- Dergisi** www.esosder.org Electronic Journal of Social Sciences ISSN:1304-0278 Yaz-2013 Cilt:12 Sayı:46 (001-023) Summer-2013 Volume:12 Issue:46. S. 2.
- Kalaycı, N. ve F. Hayırsever (2014). *An Analysis of Citizenship and Democracy Education Text Book in the Context of Gender Equality and Determining Students' Perceptions on Gender Equality. Educational Sciences: Theory & Practice* • 14 (3) • 1065-1072 ©2014 **Educational Consultancy and Research Center**www.edam.com.tr/estp DOI: 10.12738/estp.2014.3.1813. 1066.
- Mercin, L. (2015). *Farkındalık Oluşturmada Sanat ve Grafik Tasarım*.**Grafik Tasarım Dergisi**, Sayı: 63. ss 38-47.
- Okutan, M. (2010). *Türk Eğitim Sistemi'nde Demokrasi Eğitimi*. **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**.7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com> s. 940.
- Toraman, Ç ve F. Dilek Gözütok (2014). *İlköğretim 8. Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Ders Programı'nın (2010) Değerlendirilmesi*. 13 (3), 954-979. **Elementary Education Online, İlköğretim Online**, [Online]:<http://ilkogretim-online.org.tr>. S. 956.
- Ulutaş, N (2012). *Hukukçu Yazarların Romanlarında İnsan Hakları ve Demokrasi*.**Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, ISSN: 1308-9196, Yıl: 5 Sayı: 9 Haziran 2012. S. 247.
- UNESCO (1998). **Leaning to Live Together In Peace and Harmony**. Bangkok: UNESCO.